

PRINCIPI (NAČELA) NA KOJIMA SE ZASNIVA SPREČAVANJE I KONTROLA ZAGAĐIVANJA MEDIJA ŽIVOTNE SREDINE U ZAKONIMA O ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE REPUBLIKE SRBIJE¹

REZIME: Zaštita životne sredina predstavlja jednu od najznačajnijih dimenzija pravne regulative današnjice. Osnovu navedene zaštite čine principi sadržani u brojnim međunarodnim i regionalnim pravnim aktima. U radu je najpre pažnja usmerena na objašnjenje termina princip, odnosno načelo. Zatim je sačinjen prikaz pojedinih principa, sadržanih u propisima Republike Srbije, na kojima se zasniva sprečavanje i kontrola zagađivanja životne sredine. Ukazano je i na određene nedostatke zakonskih rešenja u ovoj oblasti, kao i na neophodnost njihovog otklanjanja.

Ključne reči: zaštita životne sredine, principi, sprečavanje zagađivanja, kontrola zagađivanja

Uvodna razmatranja

Profesor dr Radomir Lukić je u svojoj knjizi „Metodologija prava“ ukazao na važnost precizne pravne terminologije, naglašavajući da je nužno da jezik u pravu bude što bolji.² Uvažavajući značaj navedene činjenice, na samom početku rada biće prikazano sažeto objašnjenje pojma princip sa as-

* Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Univerzitet Privredna akademija, Novi Sad, e-mail: marijanaalavuk@gmail.com

** Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Univerzitet Privredna akademija, Novi Sad

¹ Rad predstavlja rezultat istraživanja u okviru Projekta br. 179072 koga finansira Ministarstvo prosvete i nauke Republike Srbije

² Lukić, R., (2003). Metodologija prava, Beograd, IP Justinijan, str. 279.

pekta pravne misli.³ Ronald Dworkin je isticao da principe treba posmatrati isključivo kroz prizmu individualnih prava, smatrajući da se oni samo na to i odnose i pri tome ih je neophodno jasno odvojiti od političkih ciljeva ili moralnih vrednosti, iako im se sadržaj nekad podudara.⁴ U domaćoj pravnoj teoriji biće izdvojena definicija prema kojoj pravna načela predstavljaju idejni okvir za regulisanje odnosa među ljudima koji proističe iz sistema vrednosti određene društvene zajednice.⁵ Ravnoteža između navedenih stavova određuje okvir i elemente ovog rada.

Svedoci smo da se poslednjih decenija kao alarmantan problem javlja visok nivo zagađenosti životne sredine, što je nametnulo potrebu da ova zbivanja moraju biti obuhvaćena sadržajem određenog sistema pravnih normi kao dela ukupnog društvenog sistema. Usled velikog značaja uređivanja, unapređenja i zaštite životne sredine u celosti ili pojedinih njenih segmenata, na univerzalnom i regionalnom planu postavljeni su određeni standardi u okviru brojnih multilateralnih konvencija. Navedeni standardi, principi, vremenom su postali značajan atribut pravne države, stoga je njihova implementacija u nacionalne pravne sisteme neophodna. Upravo ovi principi jesu osnov propisa Republike Srbije u oblasti zaštite životne sredine. Pravni sistem Republike Srbije jasno inaugurira više načela u materiji sprečavanja i kontrole zagađivanja medija životne sredine koja predstavljaju predmet razmatranja ovog rada. U nastavku sledi prikaz pojedinih predmetnih načela sadržanih u unutrašnjim propisima uz sažet osvrt na rešenja najznačajnijih međunarodnih pravnih instrumenata.

Načelo integralnosti

Princip integralnosti se može posmatrati sa aspekta modela tzv. novog institucionalizma, pravca koji je razvijan u teoriji tokom XX veka i čija je suštinska ideja da sve institucije jednog sistema moraju biti funkcionalno povezane i da treba da sarađuju radi postizanja jedinstvenih ciljeva i interesa društvene zajednice.⁶

Na međunarodnom planu princip integralnosti se ispoljava kao vid saradnje između država, koji obuhvata razmenu informacija po pitanjima zaštite

³ Postojanje kako termina principi, tako i termina načela u naslovu rada, implicitno ukazuje na upotrebu oba pojma u samom radu, s obzirom na činjenicu da je izraz principi prisutan u međunarodnim propisima, a izraz načela u domaćem zakonodavstvu.

⁴ Winter, G., (2002). Principles of Environmental Protection, Avosetta Group – Meeting, p. 1

⁵ Nikolić, D., (2001). Uvod u sistem građanskog prava, Novi Sad, Pravni fakultet u Novom Sadu, str. 95

⁶ Nikolić, D., (2011). Pravo životne sredine kao naučna i nastavna i disciplina, *Zbornik radova Pravnog fakulteta*, Novi Sad, 45 (3), str. 303.

životne sredine, saradnju u slučaju hitnosti, usklađivanje nacionalnih politika u ovoj oblasti i slično.⁷ S obzirom na činjenicu da problemi u sferi zaštite životne sredine često prevazilaze granice jedne države neophodna je jaka regionalna i međunarodna saradnja država, kao i efikasno koordinisano delovanje. Princip integralnosti je jedan od osnovnih principa politike zaštite životne sredine Evropske unije (u daljem tekstu: EU). U „Šestom akcionom programu zaštite životne sredine“ – „Our Future Our Choice“ koji je donela EU, posebno je naglašeno ostvarivanje integrisane saglasnosti ekonomskih i preventivnih instrumenata zaštite životne sredine i propisa u funkciji zaštite zdravlja stanovništva i životne sredine.⁸

U propisima Republike Srbije u oblasti zaštite životne sredine načelo integralnosti se nalazi na prvom mestu u grupi načela na kojima se zasniva koncept navedene zaštite. Prema Zakonu o zaštiti životne sredine načelo integralnosti podrazumeva da državni organi, organi autonomne pokrajine i organi jedinice lokalne samouprave obezbeđuju integraciju zaštite i unapređivanja životne sredine u sve sektorske politike sprovođenjem međusobno usaglašenih planova i programa i primenom propisa kroz sistem dozvola, tehničkih i drugih standarda i normativa, finansiranjem, podsticajnim i drugim merama zaštite životne sredine.⁹ Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu uspostavlja načelo integralnosti na sledeći način: „politika zaštite životne sredine koja se realizuje donošenjem planova i programa zasniva se na uključivanju uslova zaštite životne sredine, odnosno očuvanja i održivog korišćenja biološke raznovrsnosti u odgovarajuće sektorske i međusektorske programe i planove“.¹⁰ Uočavamo da je predmetno načelo formulisano na različite načine u navedenim zakonima. Treba postaviti pitanje i koliko sama definicija načela integralnosti može da bude precizna s obzirom širinu značenja samog načela.

Načelo prevencije i predostrožnosti

Mnoga zagađenja životne sredine su ireverzibilna, izazivaju trajne štete i nesagledive posledice i stoga je izuzetno bitno da se ona pruduhitre. U

⁷ Joldžić, V., (2008). Ekološko pravo – opšti i poseban deo – primer Srbije države u tranziciji, Beograd, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, str. 117

⁸ Miljanović, D., (2006). Neka pitanja integrisanja ekološke problematike u strategije održivog razvoja, *Glasnik Srpskog geografskog društva*, 86 (2), str. 211.

⁹ Zakon o zaštiti životne sredine, *Službeni glasnik Republike Srbije*, br 135/04 i 36/09, član 9, tačka 1

¹⁰ Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu, *Službeni glasnik Republike Srbije* br. 135/04 i 88/10, član 4, tačka 2

savremenim pravnim sistemima razvijaju se različiti oblici preventivnog delovanja kako bi se sprečilo nastupanje značajnije štete u sferi životne sredine.

U teoriji postoje različita stanovišta po pitanju postojanja razlike između načela prevencije i načela predostrožnosti. Iako razlika između navedenih načela nije potpuno precizna, a možda je i veštačka, moglo bi se reći da se ova načela međusobno dopunjuju, jer načelo prevencije podrazumeva poznate rizike i uzroke nastupanja konkretne štete u životnoj sredini, dok načelo predostrožnosti proširuje preventivno delovanje politike i prava životne sredine na situacije gde nema pune naučne izvesnosti o mogućnosti realizacije rizika, ali je sumnja dovoljno izražena da opravdava preduzimanje mere njegovog predupređenja.¹¹

U međunarodnom pravu načelo prevencije se prvi put pojavilo u arbitražnom sporu vezanom za topionicu Trejl, kada je arbitražni tribunal izrekao obavezu topionici da spreči ispuštanje sumpor dioksida u vazduh na osnovu određenih uslova.¹² Kada su u pitanju međunarodne konvencije načelo prevencije prvi put nalazimo u Stokholmskoj deklaraciji u okviru principa sedam¹³, a zatim i u Rio deklaraciji o životnoj sredini i razvoju kao petnaesti princip¹⁴. Navedena načela propisana su i u članu 191. Ugovora o funkcionisanju EU kao osnov na kojem se zasniva politika EU u oblasti životne sredine koja za cilj ima obezbeđenje visokog stepena zaštite.¹⁵ U vezi sa principom predostrožnosti (precautionary principle) Evropska komisija 2000. godine donela saopštenje o tome kako bi u budućnosti trebalo da se primenjuje ovoj princip.¹⁶ Treba naglasiti to da princip predostrožnosti u propisima Republike Srbije ima drugačije značenje u odnosu na ono u propisima EU, no obim i predmet rada nam ne dozvoljavaju da se detaljnije bavimo ovim pitanjima.

Načelo prevencije i predostrožnosti sadržano je i u domaćim propisima u okviru člana 9. Zakona o zaštiti životne sredine. Navedeni član predviđa da svaka aktivnost mora biti planirana i sprovedena na način da prouzrokuje

¹¹ Ateljević, V., et al., (2011). Izazovi evropskih integracija u oblastima zaštite životne sredine i održivog razvoja lokalnih zajednica, Palgo centar, Beograd, str.32., (2012, Jun 10) preuzeto sa: http://www.palgo.org/files/evropske_integracije_u_oblasti_zivotne_sredine.pdf

¹² Vig, Z., Gajinov, T., (2011). Stanje i perspektive ekološkopravne regulative u Srbiji, Novi Sad, Fakultet za evropske pravno- političke studije, str. 42

¹³ Stockholm Declaration, United Nations Conference on the Human Environment, Stockholm, 16 June 1972, UN doc. A/CONF.48/14, Rev. 1.

¹⁴ Rio Declaration on Environment and Development, Rio de Janeiro, 13 June 1992, UN doc. A/CONF.151/5/rev.1.

¹⁵ Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community (2007). *Official Journal* C 306 of 17 December 2007.

¹⁶ Više o navedenom: Nadić, D., (2008). Princip predostrožnosti kao bazični princip ekološke politike, *Godišnjak Fakulteta političkih nauka* 2 (2), str. 167.

najmanju moguću promenu u životnoj sredini i predstavlja najmanji rizik po životnu sredinu i zdravlje ljudi, kao i da se načelo predostrožnosti ostvaruje procenom uticaja na životnu sredinu i korišćenjem najboljih raspoloživih i dostupnih tehnologija, tehnika i opreme. U istom članu je eksplicitno navedeno da nepostojanje pune naučne pouzdanosti, prema sadašnjim propisima, ne može da predstavlja razlog za nepreduzimanje mera sprečavanja degradacije životne sredine u slučaju mogućih ili postojećih značajnih uticaja na životnu sredinu.¹⁷ Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu pod načelom predostrožnosti podrazumeva da svaka aktivnost mora biti sprovedena na način da se spreče ili smanje negativni uticaji određenih planova i programa na životnu sredinu pre njihovog usvajanja, obezbedi racionalno korišćenje prirodnih resursa i svede na minimum rizik po zdravlje ljudi, životnu sredinu i materijalna dobra.¹⁸

Sprovođenje načela prevencije i predostrožnosti u praksi iziskuje velike napore, pre svega u smislu obavezivanja zagađivača da koriste najmodernije tehnologije, zatim obezbeđivanje konstantnog monitoringa štetnih uticaja i drugo. Bez obzira na sve poteškoće, kompromis između industrijskog i privrednog razvoja i zaštite životne sredine jeste neophodan, što nas dovodi u oblast sledećeg načela koje će biti predmet razmatranja u ovom radu, načela održivog razvoja.

Načelo održivog razvoja

Ideja da planeta Zemlja ima neograničen kapacitet da asporbuje sav otpad koji ljudi stvore napuštena je kad je prvi put objavljena slika Zemlje iz svemira.¹⁹ U tom momentu ljudi prepoznaju značaj ekološke i ekonomske međuzavisnosti i shvataju da dobro postavljen odnos navedenih kategorija iskazuje mogućnost realizacije koncepta održivog razvoja.

Prema načelu održivog razvoja definisanim u Rio deklaraciji o životnoj sredini i razvoju, održivi razvoj je onaj koji zadovoljava potrebe sadašnje generacije bez ugrožavanja potreba budućih generacija za život, u okviru kapaciteta životne sredine.²⁰ EU je kroz odredbe Amsterdamskog ugovora, u okviru člana 2., održivi razvoj definisala eksplicitno kao cilj Zajednice.²¹

¹⁷ Zakon o zaštiti životne sredine, op.cit. član 9, tačka 2

¹⁸ Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu, op.cit., član 4, tačka 3

¹⁹ Beder, S., (2006). *Environmental Principles and Policies*, UNSW Press, Sydney, p.12, (2012, Jun 11.) preuzeto sa: <http://www.herinst.org/sbeder/Books/principles.html>

²⁰ Petrović, Lj., Anđelković, Ž., (2010). Institucionalni oblici zaštite životne sredine. *Politička revija* 26 (4), str.177.

²¹ Videti više: Alavuk, M., Matijašević J., (2011). High Level of Protection and Improvement of Environment in European Union Law, *Environmental Protection of Urban and Suburban*

U unutrašnjim propisima načelo održivog razvoja formulisano je u okviru člana 9 Zakona o zaštiti životne sredine kao „usklađeni sistem tehničko-tehnoških, ekonomskih i društvenih aktivnosti u ukupnom razvoju u kojem se na principima ekonomičnosti i razumnosti koriste prirodne i stvorene vrednosti Republike Srbije sa ciljem da se sačuva i unapredi kvalitet životne sredine za sadašnje i buduće generacije. Održivi razvoj ostvaruje se donošenjem i sprovođenjem odluka kojima se obezbeđuje usklađenost interesa zaštite životne sredine i interesa ekonomskog razvoja.“²² Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu sadrži identičnu formulu kao i prethodno navedeni zakon uz sledeću dopunu da se ciljevima održivog razvoja doprinosi razmatranjem i uključivanjem bitnih aspekata životne sredine u pripremu i usvajanje određenih planova i programa i utvrđivanjem uslova za očuvanje vrednosti prirodnih resursa i dobara, predela, biološke raznovrsnosti, divljih biljnih i životinjskih vrsta i autohtonih ekosistema, odnosno racionalnim korišćenjem prirodnih resursa.²³ Postavlja se pitanje neophodnosti ponavljanja identičnih odredbi u dva zakona, s obzirom da je jedan od ciljeva Zakona o zaštiti životne sredine upravo postavljanje i definisanje osnovnih principa zaštite životne sredine, stoga se čini da je navedena odredba u Zakonu o strateškoj proceni uticaja suvišna. U vezi sa upravljanjem vodama, Zakon o vodama precizira sadržaj načela održivog razvoja navodeći da se upravljanje vodama mora odvijati na način da se potrebe sadašnjih generacija zadovoljavaju tako da se ne ugrožava mogućnost budućih generacija da zadovolje svoje potrebe, odnosno Zakon navodi da se mora obezbediti korišćenje voda zasnovano na dugoročnoj zaštiti raspoloživih vodnih resursa, po količini i kvalitetu.²⁴

U cilju realizacije principa održivog razvoja, Republika Srbija je donela i Nacionalnu strategiju održivog razvoja u kojoj je navedeno da dugoročni koncept održivog razvoja podrazumeva stalni ekonomski rast koji osim ekonomske efikasnosti, tehnološkog napretka, više čistijih tehnologija, inovativnosti celog društva i društveno odgovornog poslovanja obezbeđuje smanjenje siromaštva, dugoročno bolje korišćenje resursa, unapređenje zdravstvenih uslova i kvaliteta života i smanjenje zagađenja na nivo koji mogu da izdrže činioci životne sredine, sprečavanje novih zagađenja i očuvanje biodiverzitetu.²⁵ Ukoliko uporedimo formulacije koncepta održivog razvoja u navedenim

Settlements: proceedings/ XV International Eco – Conference, Novi Sad, Ecological Movement of Novi Sad, p.192.

²² Zakon o zaštiti životne sredine, op.cit., član 9. tačka 4

²³ Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu, op.cit., član 4, tačka 1

²⁴ Zakon o vodama, *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 30/10, član 25, tačka 1

²⁵ Nacionalna strategija održivog razvoja, *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 57/08

zakonima, kao i navedenoj strategiji, uz uvažavanje činjenice da je strategija politički dokument, nameće nam se dilema da li je načelo održivog razvoja preširoko postavljeno u zakonima za jedan pravni akt i da li bi tako široka formulacija možda bila primerenija za politički dokument. Navedena dilema se čini opravdanom i sa aspekta definisanja i drugih načela u vezi sa zaštitom životne sredine.

Načelo „zagađivač plaća“

Načelo „zagađivač plaća“ se prvi put pojavljuje 1972. godine u preporuci Saveta za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD) u okviru koje je navedeno da troškove sprovođenja određenih državnih mera treba da snosi zagađivač u cilju očuvanja prihvatljivog stanja životne sredine.²⁶ Navedeno načelo propisano je i u članu 191. Ugovora o funkcionisanju EU ²⁷, kao i Direktivom 2004/35/EZ o odgovornosti za štete u životnoj sredini ²⁸.

U pravnom sistemu Republike Srbije navedeno načelo regulisano je u nekoliko propisa. Zakon o zaštiti životne sredine predviđa da „zagađivač plaća naknadu za zagađivanje životne sredine kada svojim aktivnostima prouzrokuje ili može prouzrokovati opterećenje životne sredine, odnosno ako proizvodi, koristi ili stavlja u promet sirovinu, poluproizvod ili proizvod koji sadrži štetne materije po životnu sredinu. Zagađivač, u skladu sa propisima, snosi ukupne troškove mera za sprečavanje i smanjivanje zagađivanja koji uključuju troškove rizika po životnu sredinu i troškove uklanjanja štete nanete životnoj sredini“.²⁹ U članu 85. istog zakona utvrđeni su kriterijumi za određivanje naknada za zagađivanje³⁰ i definisan je obveznik plaćanja naknade³¹. Važno je napomenuti da naknade moraju biti srazmerne riziku i štetnim efektima određene aktivnosti. One predstavljaju samo instrument poreske politike koji de-

²⁶ Pedersen, O., (2010). Environmental Principles and Environmental Justice, *Environmental Law Review* 12, p.39

²⁷ Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, op.cit.

²⁸ Directive 2004/35/EC of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage, OJ L 143, 30.4.2004.

²⁹ Zakon o zaštiti životne sredine, op.cit., član 9. tačka 6

³⁰ 1) vrsta, količina ili osobine emisija iz pojedinog izvora; 2) vrsta, količina ili osobine emisija proizvedenog ili odloženog otpada; 3) sadržaj materija štetnih po životnu sredinu u sirovini, poluproizvodu i proizvodu.

³¹ Svako lice koje uzrokuje zagađenje životne sredine emisijama, odnosno otpadom ili proizvodi, koristi ili stavlja u promet sirovine, poluproizvode ili proizvode koji sadrže materije štetne po životnu sredinu.

lovanje zagađivača usmerava ka usvajanju boljih opcija i prakse sa stanovišta ciljeva zaštite životne sredine.³² Načelo „zagađivač plaća“ predviđa i Zakon o vodama u odredbama koje regulišu upravljanje vodama navodeći da je svako ko svojim aktivnostima prouzrokuje zagađenje vode dužan da snosi troškove mera za otklanjanje zagađenja.³³

Uprkos činjenici da je načelo „zagađivač plaća“ iscrpno regulisano u zakonima Republike Srbije u oblasti zaštite životne sredine, u praksi su česte situacije da štetu nanetu životnoj sredini snose društvo i država, a ne zagađivač. Odgovornost za ovu pojavu treba tražiti kako u nedovoljno jasnim uslovima za primenu navedenog načela, tako i u samim državnim organima koji su nadležni za njegovo sprovođenje.

Načelo odgovornosti zagađivača i njegovog pravnog sledbenika

Načelo odgovornosti zagađivača i njegovog pravnog sledbenika predstavlja jedno od fundamentalnih pravnih načela u oblasti zaštite životne sredine. Zakon o zaštiti životne sredine odvojeno reguliše odgovornost za štetu od odgovornosti za zagađenje životne sredine. Prema navedenom zakonu načelo odgovornosti zagađivača podrazumeva da pravno ili fizičko lice koje svojim nezakonitim ili neispravnim aktivnostima dovodi do zagađenja životne sredine u svakom konkretnom slučaju odgovara za prouzrokovanu štetu u skladu sa zakonom, kao i odgovornost zagađivača za zagađivanje životne sredine i u slučaju likvidacije ili stečaja preduzeća ili drugih pravnih lica, u skladu sa zakonom. Zakon dalje navodi da svaka eventualna promena vlasništva preduzeća i drugih pravnih lica ili drugi oblici promene svojine obavezno uključuju procenu stanja životne sredine i određivanje odgovornosti za zagađenje životne sredine, kao i namirenje dugova.³⁴ Takođe, zagađivač je obavezan da snosi troškove sanacije, troškove sprečavanja štete, iste ili slične, u budućnosti i troškove naknade oštećenim licima. U tom smislu je sam zagađivač Zakonom dužan da se osigura od odgovornosti za štetu ukoliko ima postrojenje ili vrši delatnosti od kojih potiče visok stepen opasnosti po zdravlje ljudi i životnu sredinu.³⁵ Postupak za naknadu štete je hitan, a samo pokretanje postupka je ograničeno subjektivnim i objektivnim rokom zastarevanja. Potraživanje zastareva u roku od tri godine od kada je oštećeni saznao za nastupelu štetu

³² Pajtić, B., (2011). Zaštita životne sredine – prevencija i naknada štete, *Zbornik radova Pravnog fakulteta*, Novi Sad, 45 (2), str. 256.

³³ Zakon o vodama, op.cit, član 25, tačka 6

³⁴ Zakon o zaštiti životne sredine, op.cit., član 9, tačka 5

³⁵ Pajtić, B., (2011). Ekološka odgovornost, *Zbornik radova Pravnog fakulteta*, Novi Sad, 45(3), str. 519.

i štetnika, a najkasnije u roku od dvadeset godina od nastanka štete.³⁶ Treba naglasiti i da Zakon o zaštiti životne sredine u članu 108. upućuje na primenu Zakona o obligacionom odnosima u postupcima naknade štete za sve slučajeve koji nisu predviđeni ovim zakonom.³⁷

Načelo odgovornosti zagađivača i njegovog pravnog sledbenika treba razlikovati od načela „zagađivač plaća“. Načelo „zagađivač plaća“ ima izraženu preventivnu funkciju i znači da je zagađivač dužan da uračunava troškove prevencije zagađivanja u svoje troškove proizvodnje dobara, čak i slučajevima kada šteta nije nastupila. Za razliku od navedenog, načelo odgovornosti zagađivača i njegovog pravnog sledbenika ima prvenstveno represivnu ulogu iz razloga što podrazumeva obavezu otklanjanja štete.

Zaključna razmatranja

Zaštita i unapređenje životne sredine predstavljaju apsolutne prioritete današnjice na međunarodnom i na nacionalnom nivou. Radi njihove realizacije neophodno je uspostavljanje čvrstih principa koji će biti uzori, kako u definisanju politike zaštite životne sredine, tako i u donošenju pojedinačnih odluka koje mogu uticati na životnu sredinu, prirodne resurse ili zdravlje stanovništva. Međunarodna zajednica je putem univerzalnih ili regionalnih pravnih instrumenta postavila standarde u ovoj oblasti, koje su pojedine države dužne da implementiraju u nacionalni pravni sistem.

Republika Srbija je kroz svoje propise u sferi zaštite životne sredine pokazala jasnu nameru da kroz normativnu aktivnost podrži standarde i principe koji su definisani na međunarodnom nivou. U radu su izloženi prikaz i analiza zakonskih odredbi unutrašnjeg pravnog sistema koje se odnose na pojedina fundamentalna načela u ovoj oblasti. Većina načela regulisana je Zakonom o zaštiti životne sredine, što je u skladu sa opštom prirodom ovog propisa. U vezi sa prethodnom činjenicom, ono što ostaje nejasno jeste postojanje identičnih odredbi povodom pojedinih načela u različitim zakonima. Postavlja se pitanje da li je reč o propustu našeg pravnog sistema ili se navedeno ponavljanje pravda značajem koji predmetni principi imaju.

Dalje, analiza pojedinih zakonskih rešenja, kako je i naznačeno u samom radu, ukazuje na terminološku nepreciznost, kao i na postojanje određenih manje bitnih stvari u definicijama samih principa. Izneti stavovi izazivaju oprečna mišljenja prilikom interpretacije načela, što izaziva još veće probleme u primeni propisa u ovoj oblasti.

³⁶ Zakon o zaštiti životne sredine, op.cit., član 107

³⁷ Ibid.

Preciznija formulacija načela u sferi zaštite životne sredine, kao i njihova adekvatnija sistematizacija predstavljaju izazov kome pravni sistem Republike Srbije treba da odgovori. Na taj način će se uspostaviti čvrste osnove zaštite životne sredine i stvoriti uslovi da dalja razrada i konkretizacija navedenih načela postanu bitne komponente društva. Moramo biti svesni da definisanje i primena principa zaštite životne sredine sve više postaje pitanje opstanka, a sve manje pitanje izbora!

Marijana Alavuk

The Faculty of Law for Commerce and Judiciary, The University of Business Academy, Novi Sad

Jelena Matijašević

The Faculty of Law for Commerce and Judiciary, The University of Business Academy, Novi Sad

***The basic principles of the prevention and control
of the environmental media pollution in the
Environmental law of Republic of Serbia***

A b s t r a c t

Today environmental protection is one of the most important dimensions of legal regulation. The basis of environmental protection is made of principles being included in numerous international and regional legal instruments. First, the paper concentrates on the explanation of the term principle. Furthermore, it is made the presentation of certain principles being included in the legislation of Republic of Serbia and on which the prevention and control of the environmental pollution are based. It is also pointed out to certain shortcomings of legal solutions in this area, as well as the necessity of their removal.

Keywords: environmental protection, principles, pollution prevention, pollution control

Literatura

1. Alavuk, M., Matijašević J., (2011). High Level of Protection and Improvement of Environment in European Union Law, Environmental Protection of Urban and Suburban Settlements: proceedings/ XV International Eco – Conference, Novi Sad, Ecological Movement of Novi Sad, pp. 189–195.
2. Ateljević, V., et al., (2011). Izazovi evropskih integracija u oblastima zaštite životne sredine i održivog razvoja lokalnih zajednica, Beograd, Palgo centar, str. 32., (2012, Jun 10.) Preuzeto sa:
3. http://www.palgo.org/files/evropske_integracije_u_oblasti_zivotne_sredine.pdf
4. Beder, S., (2006). Environmental Principles and Policies, UNSW Press, Sydney (2012, Jun 11.) preuzeto sa: <http://www.herinst.org/sbeder/Books/principles.html>
5. Directive 2004/35/EC of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage, OJ L 143, 30.4.2004
6. Joldžić, V., (2008). Ekološko pravo – opšti i poseban deo – primer Srbije države u tranziciji, Beograd, Istitut za kriminološka i sociološka istraživanja
7. Lukić, R., (2003). Metodologija prava, Beograd, IP Justinijan
8. Miljanović, D., (2006). Neka pitanja integrisanja ekološke problematike u strategije održivog razvoja, *Glasnik Srpskog geografskog društva*, 86 (2), str. 207–222
9. Nacionalna strategija održivog razvoja, *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 57/08
10. Nadić, D., (2008). Princip predostrožnosti kao bazični princip ekološke politike, *Godišnjak Fakulteta političkih nauka* 2 (2), str. 159–170
11. Nikolić, D., (2001). Uvod u sistem građanskog prava, Novi Sad, Pravni fakultet u Novom Sadu
12. Nikolić, D., (2011). Pravo životne sredine kao naučna i nastavna i disciplina, *Zbornik radova Pravnog fakulteta*, Novi Sad, 45 (3), str. 299–311.
13. Pajtić, B., (2011). Zaštita životne sredine – prevencija i naknada štete, *Zbornik radova Pravnog fakulteta*, Novi Sad, 45 (2), str. 249–264.
14. Pajtić, B., (2011). Ekološka odgovornost, *Zbornik radova Pravnog fakulteta*, Novi Sad, 45 (3), str. 517–531.
15. Pedersen, O., (2010). Environmental Principles and Environmental Justice, *Environmental Law Review* 12, pp. 26–49

16. Petrović, Lj., Anđelković, Ž., (2010). Institucionalni oblici zaštite životne sredine. *Politička revija* 26 (4), str. 177–188.
17. Rio Declaration on Environment and Development, Rio de Janeiro, 13 June 1992, UN doc. A/CONF.151/5/rev.1.
18. Stockholm Declaration, United Nations Conference on the Human Environment, Stockholm, 16 June 1972, UN doc. A/CONF.48/14, Rev. 1.
19. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community (2007) Official Journal C 306 of 17 December 2007
20. Vig, Z., Gajinov, T., (2011). Stanje i perspektive ekološkopravne regulative u Srbiji, Fakultet za evropske pravno-političke studije, Novi Sad
21. Winter, G., (2002). Principles of Environmental Protection, Avosetta Group – Meeting,
22. pp. 1–14
23. Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu, *Službeni glasnik Republike Srbije* br. 135/04 i 88/10
24. Zakon o vodama, *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 30/10.
25. Zakon o zaštiti životne sredine, *Službeni glasnik Republike Srbije*, br 135/04 i 36/09